

คำแนะนำกรมส่งเสริมสหกรณ์

แนวทางปฏิบัติ

ตามพระราชบัญญัติสหกรณ์(ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๓

ตามที่พระราชบัญญัติสหกรณ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๓ ได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ ๒๑ เมษายน ๒๕๕๓ และมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ ๒๒ เมษายน ๒๕๕๓ กรมส่งเสริมสหกรณ์เห็นว่า มีประเด็นปัญหาในแต่ละมาตราที่จะต้องแนะนำส่งเสริมสหกรณ์ จึงต้องกำหนดแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจน เพื่อให้เจ้าหน้าที่ส่งเสริมสหกรณ์และสหกรณ์ได้ยึดถือปฏิบัติเป็นไปในแนวทางเดียวกันจึงกำหนดคำแนะนำ ดังนี้

๑ มาตรา ๔๒ วรรคสอง

“ในระหว่างที่สมาชิกภาพของสมาชิกยังไม่สิ้นสุด ห้ามมิให้เจ้าหน้าที่ของสมาชิกใช้สิทธิเรียกร้องหรืออายัดค่าหุ้นของสมาชิกผู้นั้น และเมื่อสมาชิกภาพของสมาชิกสิ้นสุดลง สหกรณ์มีสิทธินำเงินตามมูลค่าหุ้นที่สมาชิกมีอยู่มาหักกลบลบหนี้ที่สมาชิกผูกพันต้องชำระหนี้แก่สหกรณ์ได้และให้สหกรณ์มีฐานะเป็นเจ้าหนี้บุริมสิทธิพิเศษเหนือเงินค่าหุ้นนั้น”

หลักกฎหมาย

- ๑ ระหว่างที่สมาชิกภาพของสมาชิกยังไม่สิ้นสุดลง
 - (๑) ห้ามมิให้เจ้าหน้าที่ใช้สิทธิเรียกร้องค่าหุ้นของสมาชิก
 - (๒) ห้ามมิให้เจ้าหน้าที่อายัดค่าหุ้นของสมาชิก
- ๒ เมื่อสมาชิกภาพของสมาชิกสิ้นสุดลง
 - (๑) สหกรณ์เป็นเจ้าหนี้บุริมสิทธิพิเศษเหนือเงินค่าหุ้น
 - (๒) สหกรณ์นำเงินค่าหุ้นสมาชิกมาหักกลบลบหนี้ได้

แนวทางปฏิบัติ

๑ กรณีสหกรณ์ได้รับแจ้งหมายอายัดค่าหุ้นจากศาลหรือเจ้าพนักงานบังคับคดีไว้แล้ว จะมีแนวทางปฏิบัติอย่างไร

๑.๑ แม้ศาลฎีกาจะเคยมีคำพิพากษาว่าตามความมาตรา ๔๒ วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. ๒๕๔๒ บัญญัติห้ามมิให้เจ้าหน้าที่ของสมาชิกใช้สิทธิเรียกร้องในค่าหุ้นของสมาชิกในระหว่างที่สมาชิกภาพยังไม่สิ้นสุดลง ก็โดยมุ่งหมายที่จะคุ้มครองทุนของสหกรณ์ที่ได้มาจากค่าหุ้นของสมาชิกมิให้ลดน้อยถอยลง เพราะเหตุที่สมาชิกเป็นหนี้บุคคลภายนอก ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อ การดำเนินกิจการของสหกรณ์เท่านั้น หาใช่บทกฎหมายที่ห้ามเจ้าหน้าที่มิให้ใช้สิทธิเรียกร้องในค่าหุ้นของสมาชิกเป็นการเด็ดขาดตลอดไปไม่ การอายัดเงินค่าหุ้นของสมาชิกไว้ก่อนโดยให้สหกรณ์ส่งเงินค่าหุ้นเมื่อสมาชิกผู้นั้นพ้นจากสมาชิกภาพเพื่อป้องกันสิทธิของเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษามีให้เสียหายจึงย่อมกระทำได้ และไม่ขัดต่อบทกฎหมายดังกล่าว(คำพิพากษาศาลฎีกา ที่ ๗๔๔๘/๒๕๕๐)

ทั้งนี้ คำพิพากษาดังกล่าว ได้วินิจฉัยเป็นไปตามความแห่งมาตรา ๔๒ วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. ๒๕๔๒ (เดิม) ที่ยังมีได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมเรื่องการอายัดค่าหุ้นไว้

๑.๒ สหกรณ์ต้องร้องขอต่อศาลเพื่อให้เพิกถอนคำสั่งอายัดค่าหุ้นของเจ้าพนักงาน บังคับคดีโดยอ้างอิงหลักกฎหมายสหกรณ์ ที่ได้แก้ไขเพิ่มเติมเกี่ยวกับการห้ามมิให้ เจ้าหนี้อายัดค่าหุ้นของสมาชิก

๒ กรณีสหกรณ์ได้รับแจ้งหมายอายัดค่าหุ้นจากศาลหรือเจ้าพนักงานบังคับคดีภายหลัง กฎหมายประกาศใช้ จะมีแนวทางปฏิบัติอย่างไร

* สหกรณ์ต้องร้องขอต่อศาลเพื่อให้เพิกถอนคำสั่งอายัดค่าหุ้นของเจ้าพนักงาน บังคับคดีโดยอ้างอิงหลักกฎหมายสหกรณ์ ที่ได้แก้ไขเพิ่มเติมเกี่ยวกับการห้ามมิให้เจ้าหนี้อายัดค่า หุ้นของสมาชิก

๒ มาตรา ๔๒/๑

“มาตรา ๔๒/๑ เมื่อสมาชิกได้ทำความยินยอมเป็นหนังสือไว้กับสหกรณ์ ให้ผู้บังคับบัญชา ในหน่วยงานของรัฐ หรือนายจ้างในสถานประกอบการ หรือหน่วยงานอื่นใดที่สมาชิกปฏิบัติหน้าที่ อยู่ หักเงินเดือนหรือค่าจ้าง หรือเงินอื่นใด ที่ถึงกำหนดจ่ายแก่สมาชิคนั้น เพื่อชำระหนี้หรือภาระ ผูกพันอื่นที่มีต่อสหกรณ์ ให้แก่สหกรณ์ตามจำนวนที่สหกรณ์แจ้งไป จนกว่าหนี้หรือภาระผูกพันนั้น จะระงับสิ้นไปได้หน่วยงานนั้นหักเงินดังกล่าวและส่งเงินที่หักไว้นั้นให้แก่สหกรณ์โดยพลัน

การแสดงเจตนายินยอมตามวรรคหนึ่ง มิอาจจะถอนคืนได้ เว้นแต่สหกรณ์ให้ความยินยอม การหักเงินตามวรรคหนึ่ง ต้องหักให้สหกรณ์เป็นลำดับแรก ถัดจากหนี้ภาษีอากร และหัก เงินเข้ากองทุนที่สมาชิกต้องถูกหักตามกฎหมายว่าด้วยกองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ กฎหมายว่าด้วยเข้ากองทุนที่สมาชิกต้องถูกหักตามกฎหมายว่าด้วยกองทุนสำรองเลี้ยงชีพ กฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองแรงงาน และกฎหมายว่าด้วยการประกันสังคม”

หลักกฎหมาย

๑ สมาชิก ทำความยินยอมเป็นหนังสือไว้กับสหกรณ์ ให้หน่วยงานที่ตนปฏิบัติหน้าที่อยู่ หักเงินส่งให้แก่สหกรณ์

๒ สหกรณ์ ต้องมีหนังสือแจ้งผู้บังคับบัญชาในหน่วยงานของรัฐ นายจ้างในสถาน ประกอบการหรือหน่วยงานอื่นใดที่สมาชิกปฏิบัติหน้าที่อยู่ เพื่อหักเงินตามจำนวนเงินที่ถึงกำหนด ชำระในแต่ละคราว

๓ หน่วยงานที่สมาชิกปฏิบัติหน้าที่ ต้องหักเงินเพื่อชำระให้สหกรณ์ตามจำนวนที่ได้รับ แจ้งและส่งเงินที่หักไว้นั้นให้แก่สหกรณ์โดยพลัน

๔ เจตนายินยอม ถอนคืนไม่ได้ หากสหกรณ์ไม่ยินยอม

๕ การหักเงิน หน่วยงานต้องหักเงินให้สหกรณ์ก่อน ถัดจากหนี้ภาษีอากร และเงินที่ต้อง ถูกหักตามกฎหมายว่าด้วยกองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ กฎหมายว่าด้วยทุนสำรองเลี้ยงชีพ กฎหมายด้วยการคุ้มครองแรงงาน และกฎหมายว่าด้วยประกันสังคม

แนวทางปฏิบัติ

๑ คำยินยอม กฎหมายไม่ได้กำหนดว่าต้องจัดทำเมื่อใดและไม่ได้กำหนดรูปแบบการจัดทำ คำยินยอม จึงให้ถือปฏิบัติดังนี้

๑.๑ กรณีสมาชิกไม่เคยทำความยินยอมไว้ก่อน ให้พิจารณาความจำเป็นเร่งด่วน ในการจัดทำคำยินยอมดังกล่าว สหกรณ์จึงอาจกำหนดให้สมาชิกทำคำยินยอม ทันทีหรือทยอยทำ ก็ได้

๑.๒ กรณีที่สมาชิกทำคำยินยอมไว้แล้ว หากเป็นการทำคำยินยอมไว้กับหน่วยงาน ที่ตนสังกัดก็ต้องแนะนำให้สมาชิกทำคำยินยอมใหม่ เนื่องจากคำยินยอมตาม บทบัญญัติดังกล่าวต้องทำไว้กับสหกรณ์

๑.๓ รูปแบบการทำคำยินยอม อาจใช้ตัวอย่างตามหนังสือกรมส่งเสริมสหกรณ์ ที่ กษ ๑๑๑๐/๗๙๕๒ ลงวันที่ ๗ สิงหาคม ๒๕๕๒ แต่ให้ทำหนังสือยินยอมไว้กับ สหกรณ์ (เดิมกำหนดให้ทำไว้กับหน่วยงานที่สังกัด)

๒ สหกรณ์ ต้องมีหนังสือแจ้งให้ผู้บังคับบัญชาหน่วยงานที่สมาชิกปฏิบัติหน้าที่อยู่ทราบ จำนวนเงินที่ถึงกำหนดชำระของสมาชิกแต่ละรายทุกคราว เพื่อให้หักเงินชำระให้แก่สหกรณ์

๓ หน่วยงานที่สมาชิกปฏิบัติหน้าที่ เมื่อหักเงินของสมาชิกแต่ละรายตามจำนวนที่สหกรณ์ แจ้งไปไว้แล้ว ต้องส่งเงินที่หักไว้ให้แก่สหกรณ์ทันที

๔ กรณีเป็นสมาชิกหลายสหกรณ์ หากบุคคลใดเป็นสมาชิกอยู่หลายสหกรณ์และได้ทำคำ ยินยอมไว้กับทุกสหกรณ์ จึงเกิดปัญหาว่าผู้บังคับบัญชาของหน่วยงานจะต้องหักให้แก่สหกรณ์ใด ก่อนหลังกรณีดังกล่าวให้ถือว่าทุกสหกรณ์มีสิทธิ์เท่ากัน จึงต้องแนะนำให้มีการทำความตกลง ร่วมกันระหว่างสหกรณ์

๕ กรณีหน่วยงานทำข้อตกลงหรือ MOU ไว้กับสถาบันการเงินอื่น หากหน่วยงานที่สมาชิก ปฏิบัติหน้าที่อยู่ได้มีการทำข้อตกลงหรือ MOU ไว้กับสถาบันการเงินอื่นว่าจะหักให้สถาบันการเงิน นั้น ๆ เป็น ลำดับแรก สหกรณ์มีหน้าที่จะต้องแจ้งให้หน่วยงานดังกล่าวทราบถึงบทบัญญัติตาม กฎหมายสหกรณ์เพื่อจะได้ปฏิบัติให้เป็นไปตามกฎหมาย

๓ มาตรา ๔๒/๒

“มาตรา ๔๒/๒ สมาชิกอาจทำหนังสือตั้งบุคคลหนึ่งหรือหลายคนเป็นผู้รับโอนประโยชน์ใน เงินค่าหุ้นเงินฝาก หรือเงินอื่นใดจากสหกรณ์เมื่อตนถึงแก่ความตาย โดยมอบไว้แก่สหกรณ์ เป็นหลักฐาน”

หลักกฎหมาย

๑ สมาชิก อาจทำหนังสือตั้งบุคคลหนึ่งหรือหลายคน

๑.๑ เป็นผู้โอนประโยชน์ในเงินค่าหุ้น เงินฝาก หรือเงินอื่นใดที่สมาชิกจะได้รับจาก สหกรณ์เมื่อตนตายได้ตามกฎหมายว่าด้วยสหกรณ์

๑.๒ มอบไว้แก่สหกรณ์เป็นหลักฐาน

๒ สหกรณ์ เมื่อสมาชิกถึงแก่ความตาย

๒.๑ จ่ายคืนเงินประโยชน์ใด ๆ ที่สมาชิกที่ถึงแก่ความตายมีสิทธิได้รับจากสหกรณ์ คืนให้แก่ผู้รับโอนประโยชน์ได้ทันที

๒.๒ สามารถนำเงินดังกล่าวมาหักกลบลบหนี้ได้ก่อน เหลือจำนวนเท่าใดจึงจ่ายให้แก่ผู้รับโอนประโยชน์

๒.๓ ไม่ต้องรอพิสูจน์ทราบว่าเป็นผู้มีสิทธิตามลักษณะมรดกหรือไม่

แนวทางปฏิบัติ

๑ สมาชิกจะทำหรือไม่ทำหนังสือตั้งผู้รับโอนประโยชน์จากสหกรณ์เมื่อตนถึงแก่ความตายก็ได้ การทำหนังสือตั้งผู้รับโอนประโยชน์ควรมีข้อความระบุให้สหกรณ์หักกลบลบหนี้ก่อนจ่ายเงินให้กับผู้รับโอนประโยชน์

๒ หากสมาชิกไม่ได้ทำหนังสือตั้งผู้รับโอนประโยชน์ไว้ เงินประโยชน์ใด ๆ ที่พึงได้รับจากสหกรณ์จะต้องดำเนินการตามลักษณะมรดก

๓ หากสมาชิกทำหนังสือตั้งผู้รับโอนประโยชน์ไว้ จะต้องมอบให้แก่สหกรณ์เป็นหลักฐานเมื่อสมาชิกถึงแก่ความตาย สหกรณ์จะต้องจ่ายเงินประโยชน์ใด ๆ ที่สมาชิกดังกล่าวพึงได้รับจากสหกรณ์ให้แก่ผู้รับประโยชน์ที่ได้ตั้งไว้ โดยไม่ต้องรอพิสูจน์ทราบว่าเป็นผู้มีสิทธิตามลักษณะมรดกหรือไม่

๔ สหกรณ์สามารถนำจำนวนเงินดังกล่าว มาหักกลบลบหนี้ตามจำนวนเงินที่สมาชิกต้องรับผิดชอบต่อสหกรณ์ออกก่อน เหลือจำนวนเท่าใด จึงจ่ายให้แก่ผู้รับโอนประโยชน์ที่ได้ตั้งไว้

๔ มาตรา ๔๖(๕)

มาตรา ๔๖ “(๕) รับฝากเงินประเภทออมทรัพย์หรือประเภทประจำจากสมาชิกหรือสหกรณ์อื่นหรือสมาคมอาปนกิจสงเคราะห์ซึ่งมีสมาชิกของสมาคมนั้นไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งเป็นสมาชิกของสหกรณ์ผู้รับฝากเงิน ทั้งนี้ ตามระเบียบของสหกรณ์ที่ได้รับความเห็นชอบจากนายทะเบียนสหกรณ์”

หลักกฎหมาย

๑ นอกจากสหกรณ์จะรับฝากเงินจากสมาชิกและสหกรณ์อื่นได้ดัง ที่เคยปฏิบัติมาแล้ว ยังให้สหกรณ์สามารถรับฝากเงินจากสมาคมอาปนกิจสงเคราะห์ได้ด้วย

๒ สหกรณ์จะรับฝากได้เฉพาะที่เป็นสมาคมอาปนกิจสงเคราะห์ และสมาคมนั้นต้องมีสมาชิกไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งเป็นสมาชิกของสหกรณ์ที่รับฝาก

๓ สหกรณ์ต้องกำหนดระเบียบการรับฝากเงินจากสมาคมอาปนกิจสงเคราะห์ และระเบียบนั้นต้องได้รับความเห็นชอบจากนายทะเบียนสหกรณ์

แนวทางปฏิบัติ

๑ นายทะเบียนสหกรณ์ให้ความเห็นชอบร่างระเบียบว่าด้วยการรับฝากเงินจากสมาคม ฌาปนกิจสงเคราะห์ไว้แล้ว ตามหนังสือกรมส่งเสริมสหกรณ์ ที่ กษ ๑๑๑๕/๐๔๘ ลงวันที่ ๒๙ มิถุนายน ๒๕๕๓ และได้แจ้งเวียนให้หน่วยงานในสังกัดทราบแล้ว

๒ นายทะเบียนสหกรณ์กำหนดแนวทางปฏิบัติสำหรับสหกรณ์ที่ยังไม่ได้กำหนดข้อบังคับ ให้สามารถรับฝากเงินจากสมาคมฌาปนกิจสงเคราะห์ได้ตามความมาตรา ๔๖(๕) แห่งพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. ๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม สามารถถือปฏิบัติตามที่กฎหมาย สหกรณ์กำหนดไปได้ก่อนแต่สหกรณ์จะต้องแก้ไขเพิ่มเติมข้อบังคับให้ครบถ้วนในการประชุมใหญ่ คราวถัดไป

๓ สมาคมฌาปนกิจสงเคราะห์จะนำเงินมาฝากกับสหกรณ์ได้ต่อเมื่อมีประกาศกระทรวง การพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์กำหนดให้กระทำการได้ก่อน

๔ สมาคมฌาปนกิจสงเคราะห์ตามความมาตรา ๔๖(๕) แห่งพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. ๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม ไม่รวมถึง “การฌาปนกิจสงเคราะห์ของส่วนราชการ หน่วยงาน ของรัฐ รัฐวิสาหกิจและองค์กรวิชาชีพซึ่งเป็นนิติบุคคลที่อยู่ภายใต้การกำกับของรัฐ” เนื่องจากมิได้ เป็นนิติบุคคลที่จดทะเบียนตามพระราชบัญญัติการฌาปนกิจสงเคราะห์ พ.ศ. ๒๕๔๕

๕ การรับฝากเงินจากสมาคมฌาปนกิจสงเคราะห์ไม่อยู่ภายใต้เงินกู้ยืมหรือค้ำประกัน ประจำปี

๕ มาตรา ๕๒(๑)

มาตรา ๕๒ “(๑) เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษ สำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ”

หลักกฎหมาย

๑ ห้ามเป็นกรรมการดำเนินการและผู้จัดการสหกรณ์ ถ้าเคยได้รับโทษจำคุกโดย คำพิพากษา ถึงที่สุดให้จำคุกทุกความผิด ยกเว้นเพียง ๒ โทษความผิด

๒ โทษที่ยกเว้น คือ โทษความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

แนวทางปฏิบัติ

๑ ห้ามเป็น ถ้าเคยถูกจองจำในเรือนจำ โดยศาลพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกในทุกความผิด เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

๒ ไม่ห้ามเป็น กรณี

๒.๑ เคยถูกศาลพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก แต่ยังไม่ต้องรับโทษ (รอลงอาญา)

๒.๒ เคยถูกจองจำในเรือนจำ แต่ภายหลังมีกฎหมายนิรโทษกรรม

๒.๓ เคยถูกจองจำในเรือนจำ แต่เป็นโทษประมาทหรือลหุโทษ

๒.๔ เคยถูกศาลสั่งลงโทษอย่างอื่น แต่มิใช่เป็นโทษจำคุก

๓ มีผลบังคับใช้ทันที เนื่องจากกฎหมายไม่กำหนดบทเฉพาะกาลไว้

๖ มาตรา ๖๐ วรรคหนึ่ง ประกอบมาตรา ๑๗ แห่งพระราชบัญญัติสหกรณ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๓

“มาตรา ๖๐ การจัดสรรกำไรสุทธิประจำปีของสหกรณ์ ให้จัดสรรเป็นทุนสำรองไม่น้อยกว่าร้อยละสิบของกำไรสุทธิ และเป็นค่าบำรุงสันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทยตามอัตราที่กำหนดในกฎกระทรวงแต่ต้องไม่เกินร้อยละห้าของกำไรสุทธิ”

“มาตรา ๑๗ ให้อัตราค่าบำรุงสันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทยที่คณะกรรมการพัฒนาการสหกรณ์แห่งชาติกำหนดตามมาตรา ๖๐ แห่งพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. ๒๕๔๒ ซึ่งใช้บังคับอยู่ในวันก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ คงใช้บังคับได้ต่อไปจนกว่าจะมีกฎกระทรวงที่ออกตามมาตรา ๖๐ แห่งพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. ๒๕๔๒ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัตินี้”

หลักกฎหมาย

๑ สหกรณ์ต้องจัดสรรกำไรสุทธิประจำปีเป็นค่าบำรุงสันนิบาตสหกรณ์

๒ จัดสรรในอัตราที่กำหนดในกฎกระทรวง และต้องไม่เกินร้อยละห้าของกำไรสุทธิ

๓ ระหว่างที่ยังไม่มีกฎกระทรวงที่ออกตามความมาตรา ๖๐ ที่แก้ไขเพิ่มเติม ให้อัตราค่าบำรุงสันนิบาตสหกรณ์เป็นไปตามกฎกระทรวงซึ่งออกตามความในมาตรา ๓๑ แห่งพระราชบัญญัติสหกรณ์กำหนดไว้ร้อยละห้าของกำไรสุทธิและไม่เกิน ๑๐,๐๐๐ บาท